

Ungváry Rudolf:

Az ETO helyzete Magyarországon

avagy miért rossz az ETO, ha jó?

Az ETO rossz 1.

- mert mesterséges nyelven alapszik, amit csak néhányan értenek.

Nagyon sok osztályozási rendszer alapszik mesterséges nyelven, melyet

- vagy nagyon kevesen használnak és értenek,
- vagy sokan használnak, **de**: ha tetszik, ha nem, rákényszerítik a használót.

Példa az utóbbiakra:

- SZJ- és TESZOR-számok rendszere [1995 évi CXVII. Sz. törv.]

Példajelzet: 9101 Könyvtári, levéltári tevékenység

<http://www.teorszamok.hu/9101/K%C3%B6nyvt%C3%A1ri,%20lev%C3%A9lt%C3%A1ri%20tevekenys%C3%A9g/>

- Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere [9029/1993. (SK 1994. 1.) KSH] (FEÁOR). Nemzetközi: ISCO-88

Példajelzet: 2711 Könyvtáros, informatikus könyvtáros

<http://www.ksh.hu/docs/szolgalatasok/hun/feor08/feorlista.html>

- Nemzetközi Szabadalmi Osztályozási rendszer (NSZO)

Példajelzet: G11 C 5/04

<http://classifications.mszh.hu/ipc/>

Mindegyikben természetes nyelven lehet kikeresni a jelzeteket, mindegyiknek van önfenntartó intézményesített nemzeti és nemzetközi karbantartása és változásszolgáltatása, alkalmazásának **törvényi előírása**.

Semmiféle kapcsolatuk a könyvtári, információfeldolgozási és keresési szakterületekkel nincs (pl. nincs tárgymutatójuk, nincs referenz-szolgáltatásuk, érdemben nem részei a felsőoktatásnak!)

Az ETO rossz 2.

- mert hierarchikus, melyben ismerni kell a szerkezetet

Az előbb látott osztályozási rendszerek mind hierarchikusak, de a hierarchiájuk egyszerű (nem mély).

Az ETO hierarchiája se több mint 7 szint.

6	Alkalmazott tudományok
61	Orvostudományok
611	Anatómia
611.01	Általános anatómia
611.018	Szövettan
611.018.83	Idegrostok. Dendritek. Neuronok

De ahhoz, hogy például a „neuron” alapján megtalálja valaki jelzetet, **nem kell(ene)** ismernie a hierarchiát.

Az alábbi genetikai ontológiában a hierarchiaszintek mélysége felülmúja az ETO-ét. Az „axon” (main axon) téma a 11. hierarchiaszinten van, de ugyancsak nem kell ismerni a megtalálásához a hierarchiát.

Viszont: a megtalálás után **a hierarchia fontos információ!**

Az ontológiák = természetes nyelven

ETO = mesterséges nyelven

Associations

Graph Views

Inferred Tree View

Ancestors and Children

Mappings

- P** GO:0005575 cellular_component
- P** GO:0005623 cell
- P** GO:0044464 cell part
- P** GO:0042995 cell projection
- P** GO:0097458 neuron part
- P** GO:0043005 neuron projection
- P** GO:0030424 axon
- I** GO:0044463 cell projection part
  - ▼** **GO:0033267 axon part**
    - I** GO:0030673 axolemma
    - I** GO:0044303 axon collateral
    - I** GO:0043203 axon hillock
    - I** GO:0043194 axon initial segment
    - I** GO:1901589 axon microtubule bundle
    - I** GO:0043679 axon terminus
    - I** GO:0044295 axonal growth cone
    - I** GO:0044308 axonal spine
    - I** GO:0033269 internode region of axon
    - I** GO:0044224 juxtaparanode region of axon
    - I** GO:0044304 main axon
    - I** GO:0033268 node of Ranvier
    - I** GO:1990032 parallel fiber
    - I** GO:0033270 paranode region of axon
    - I** GO:1990030 pericellular basket
    - I** GO:1990031 pinceau fiber
    - I** GO:0071212 subsynaptic reticulum
    - I** GO:0043195 terminal bouton
    - I** GO:0043196 varicosity

Keresés a genetikai ontológiában

A jobb oldali részablakon találatként képzeljük el az ETO-jelzeteket és magyarázatokat

Search Ontology

Information about **Ontology** search [?](#)

Free-text filtering X

axon

Your search is pinned to these filters

+ document_category: ontology_class

No current user filters.

▶ **Ontology source**

▶ **Subset**

▶ **Ancestor**

▶ **Obsolescence**

Found entities

Total: 375; showing 1-10

Results count

☐	Term	Definition	Ontology source	Synonyms	Alt ID
☐	axoneme part	Any constituent part of an axoneme, the bundle of microtubules and associated proteins that forms th more...	cellular_component	axonemal part	
☐	axon collateral	Any of the smaller branches of an axon that emanate from the main axon cylinder.	cellular_component		
☐	main axon	The main axonal trunk, as opposed to the collaterals.	cellular_component	axon trunk	
☐	axonal spine	A spine that originates from the axon, usually from the initial segment.	cellular_component	axon spine	
☐	sperm axoneme assembly	The assembly and organization of the sperm flagellar	biological_process		

Az ETO rossz 3.

- A végfelhasználók nem használják az ETO-t.
Azért nem használják, mert **nem is várható el, hogy használják!**

Az ETO rossz 4.

- Végül az adu ász: régi
Ez aztán egy olyan elsőprő érv, hogy „szó bennakad, hang fennakad, lehellet megszegik...” (Jan Arani)
Avagy:
„Sírni, sírni, sírni” (Endru Adi)

Mély előítéletesség alakult ki az ETO-val szemben – a szakmán belül!

Az ETO-val szembeni érvek 2000 és 2006 után most harmadszor jelentek meg a Katalisten. Szinte diadalmasan mutatják ki az **1 % alatti használatot**.

A mellette felhozott érvek hatástalanok voltak azokra, akik az ETO-t elavultnak tekintik.

Akik pedig a **jelzetrendszer** használhatóság mellett, a végfelhasználók jobb tájékoztatása mellett érvelnek, **félreviszik a kérdést**.

A könyvtárosi használat **triviális**.

Az a probléma, hogy az ETO-val a végfelhasználók nem tudnak mit kezdeni, - és **igazuk van**.

Az ETO jó 1., 2., 3., 4.

- mert a jelzetekhez mindig tartozik szöveges magyarázat

Például:

672.85

Huzalból és fémszalagból készült tárgyak

Drótháló, drótszita. Drótfonat. Huzalrugó. Fűző merevítő fémbetét

→ 621.778 Rudak, huzalok és hasonló profilok húzása és megmunkálása

→ 672.49 Fémlemezéből készült hálók és sziták

- mert a jelzet szöveges kereséssel (mutatószó, vagy a magyarázatban szereplő szó alapján) megtalálható

Például:

huzal, fémszalag

drótháló, drótszita, drótfonat, huzalrugó, rugó, fémbetét, fűző, merevítő

- mert a hierarchikus szerkezet fontos információ. Az ontológiák sikerének is ez az alapja

- mert a lásd még utalások (→) is tájékoztatnak

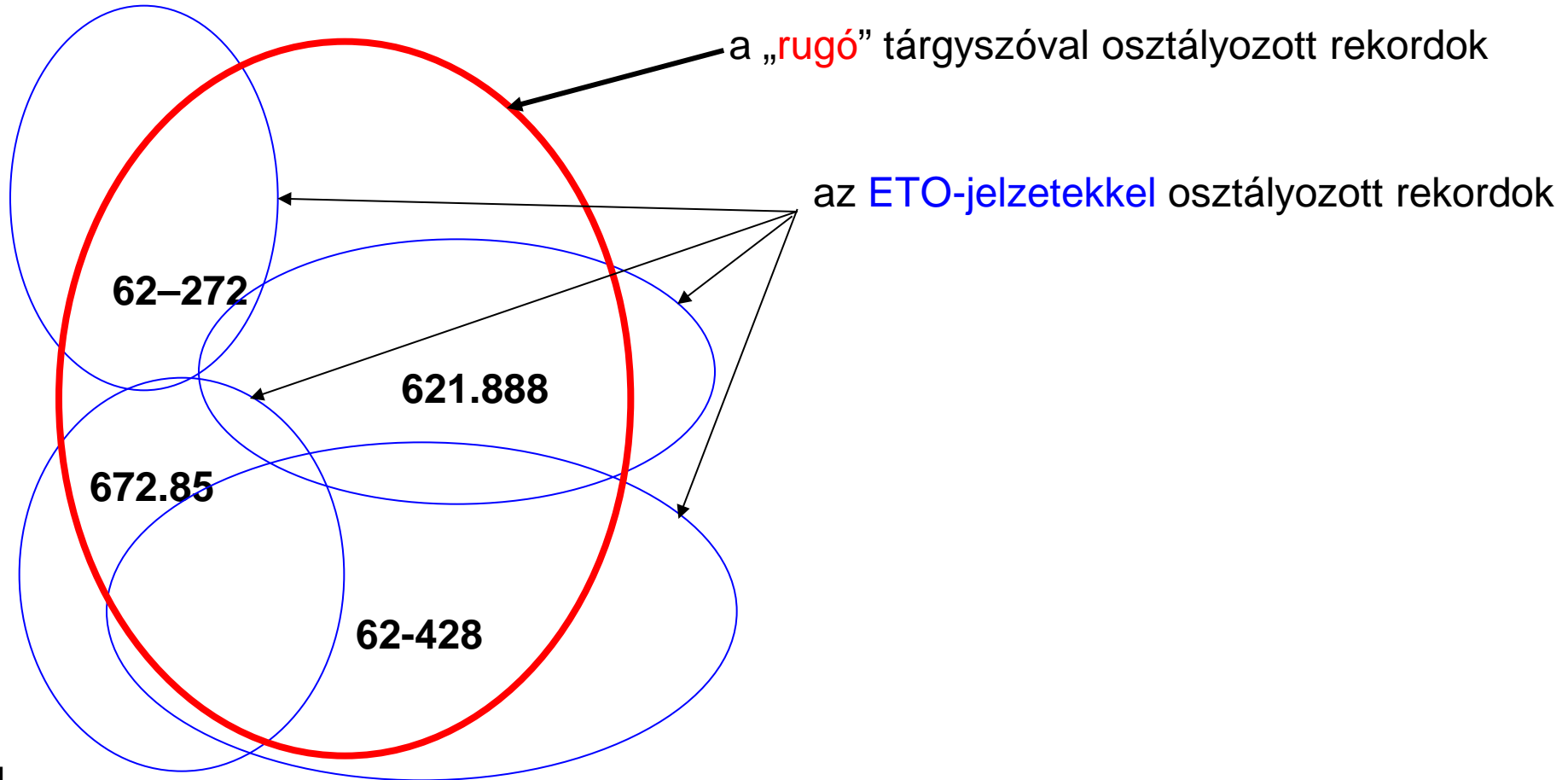
- mert a professzionális felhasználó például dokumentumrekordok nagy állományait különösebb ráfordítás nélkül mozgatni tudja

- mert a jelzetosztályok és a tárgyszavak között egymás kiegészítő kapcsolat van:

Ami információ megtalálható az egyikkel, nem minden esetben található meg a másikkal és fordítva ↓

Rekordok egymást fedő halmazai ETO-jelzetekkel és tárgyszóval

62-272	Rugók
62-428	Spirális és toroidalakú tárgyak
672.85	Huzalból és fémszalagból készült tárgyak. Huzalrugó
621.888.4	Rögzítő rugók

Az ETO jó 5.

Nem az a kérdés, hogy a szakértő könyvtárosok ismerik-e az ETO-t, mert ez

triviális

- a laikus keresőknek **nem kell ismernie** az ETO-t!

Mindig **természetes nyelven keres**, és megkaphatja az ETO-val osztályozott rekordokat.

Ma még sok olyan könyvtári adatbázis létezik, amelyben a rekordok ETO-val is, és tárgyszavakkal is osztályozva vannak:

Ezekben az adatbázisokban egészen kis fejlesztéssel meg lehetne adni a keresőszavakat úgy, hogy számára az ETO-val osztályozott releváns találatok is megjelenjenek!

Szabály (kellene, hogy legyen):

A végfelhasználónak a keresés alapértelmezésében **nem szabad kapcsolatba kerülnie az ETO-val!**

ETO-jelzetek és a hozzájuk tartozó találatok bevonása a keresésbe természetes nyelvű keresőszavakkal opcionális kell hogy legyen.

Ha bevonjuk → **rendkívüli mértékben átfogóbbá és teljesebbé válik a keresés!**

1. példa jelzetek – rajtuk keresztül a rekordok – elérésére természetes nyelven

517.988.8

A funkcionálanalízis alkalmazása az approximációs módszerek elméletére.

→ **517.972.5 Variációs módszerek differenciál-, integrál- és más függvényegyenletek megoldására.**

Mutatószavai:

approximációs módszer

függvényanalízis (analízis)

funkcionálanalízis

Szövegszavakra irányuló keresés:

approximáció

approximációs módszerek elmélete

funkcionálianalízis alkalmazása

Köztaurusz-deszkriptor mint mutatószó:

közelítő módszer

függvénytan

approximáció ÉS elmélet

differenciál ÉS egyenlet

differenciál ÉS egyenlet ÉS megoldás

függvényegyenlet ÉS megoldás

integrál ÉS egyenlet

Összesen: 15 elérés!

Mindez „készen”, ha van jelzet!

2. példa jelzetek – rajtuk keresztül a rekordok – elérésére természetes nyelven

(076.1)

Feladatokat és kérdéseket tartalmazó tankönyv .

Mutatószavai:

Feladatokat és kérdéseket tartalmazó tankönyv

Szövegszavakra irányuló keresés:

feladatok

kérdések

kérdéseket tartalmazó tankönyv

feladatok ÉS tankönyv

kérdések ÉS tankönyv

feladatok ÉS kérdések

Köztaurusz-deszkriptor mint mutatószó:

példatár

Még egy általánosan közös alosztás esetén is!

További keresési lehetőségek szakterületek bevonásával:

feladatok ÉS funkcionálanalízis

feladatok ÉS approximációs módszer

stb.

Összesen: 15 elérés!

További keresés-kiterjesztési lehetőségek

- a) Mivel beszerezhető az angol, német stb. kiadás: megvalósítható az angol, német stb. mutatószavakkal végezhető többnyelvű keresés
- b) A jelzethierarchia felhasználható az alárendeltek automatikus bevonására a kereséskor.

Például: nincs elég találat az **517.988.8** jelzeten, akkor bevonhatók a találatképzésbe az **517.988** jelzet és összes alárendeltjei (generic posting). A jelzetek a felhasználó számára vagy láthatatlanok maradnak, vagy csak tájékoztatásul jelennek meg!

<i>jelzethierarchia</i>	<i>mutató(kereső)szavai</i>	
517.988	nem lineáris funkcionálanalízis approximációs módszer	A ↓
517.988.3	nem lineáris funkcionál	F ↑
517.988.5	nem lineáris operátor	F ↑
517.988.6	nem lineáris egyenlet, függvénytér	F ↑
517.988.8	funkcionálanalízis, függvényanalízis (analízis)	F ↑

A fenti példa a svájci ETH (Műszaki Egyetem, Zürich) NEBIS könyvtári rendszeréből származik.

Nemzetközi kitekintés

A német és angol-amerikai könyvtári világban 2000 után mindenütt elkezdődött a tárgyszórendszerek és az ETO, ill. a TO összekapcsolása.

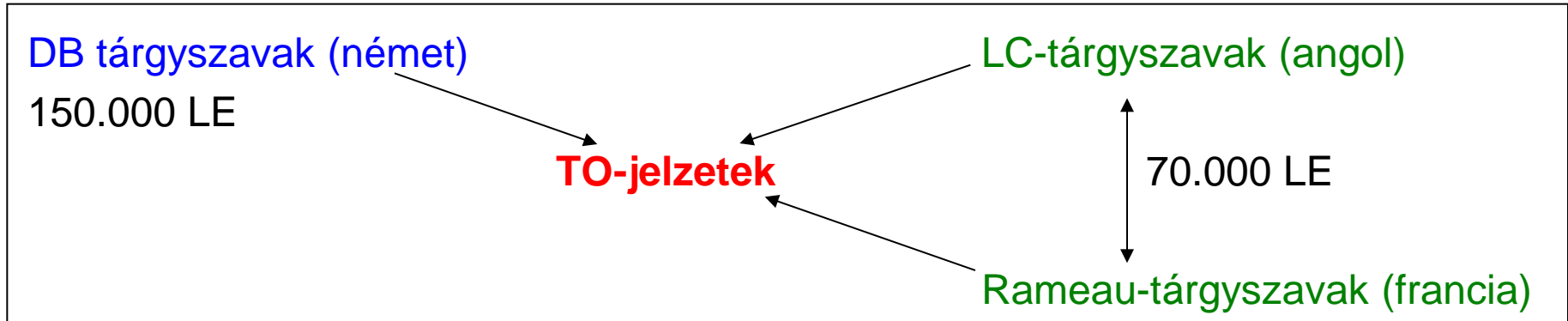
MACS (Multilingual Acces of Subject) terv

A svájci, német, francia, angol nemzeti könyvtárak együttműködése a CENL (Conference of European National Librarian) irányításával

A DDC speciális, összetett jelzeteinek összekapcsolása az LC és a Rameau tárgyszórendszerének speciális tárgyszavaival (mélységi leképzés, *Deep-Level-Mapping*).

CrissCross terv:

A DB tárgyszavainak bevonása a fenti tervbe

A három nyelv tárgyszavai a TO-jezeten keresztül kapcsolódnak.

Mi történik jelenleg az ETO-val Magyarországon?

→ **leépülés**

*

Mi a (lenne) a kiinduló feltétele a „láthatatlanná tett” jelzetek bevonásával végezhető keresésnek?

- a) Besorolási adatállomány-kezelés az ETO-jelzetek számára.
- b) Mutatószavakkal végezhető böngészés.
- c) Szabadon választott szavakkal végzett keresés („szabad tárgyszavas keresés”).
- d) Tárgyszavak besorolási adatállományának kezelése (a Köztaurusz alapján).

Ez minden mai könyvtári rendszerben nagyobb ráfordítás nélkül megvalósítható.

→ **minden feltétel adott!**

Az ETO-jelzetek adatcsere-formátuma

MARC Format for Classification Data

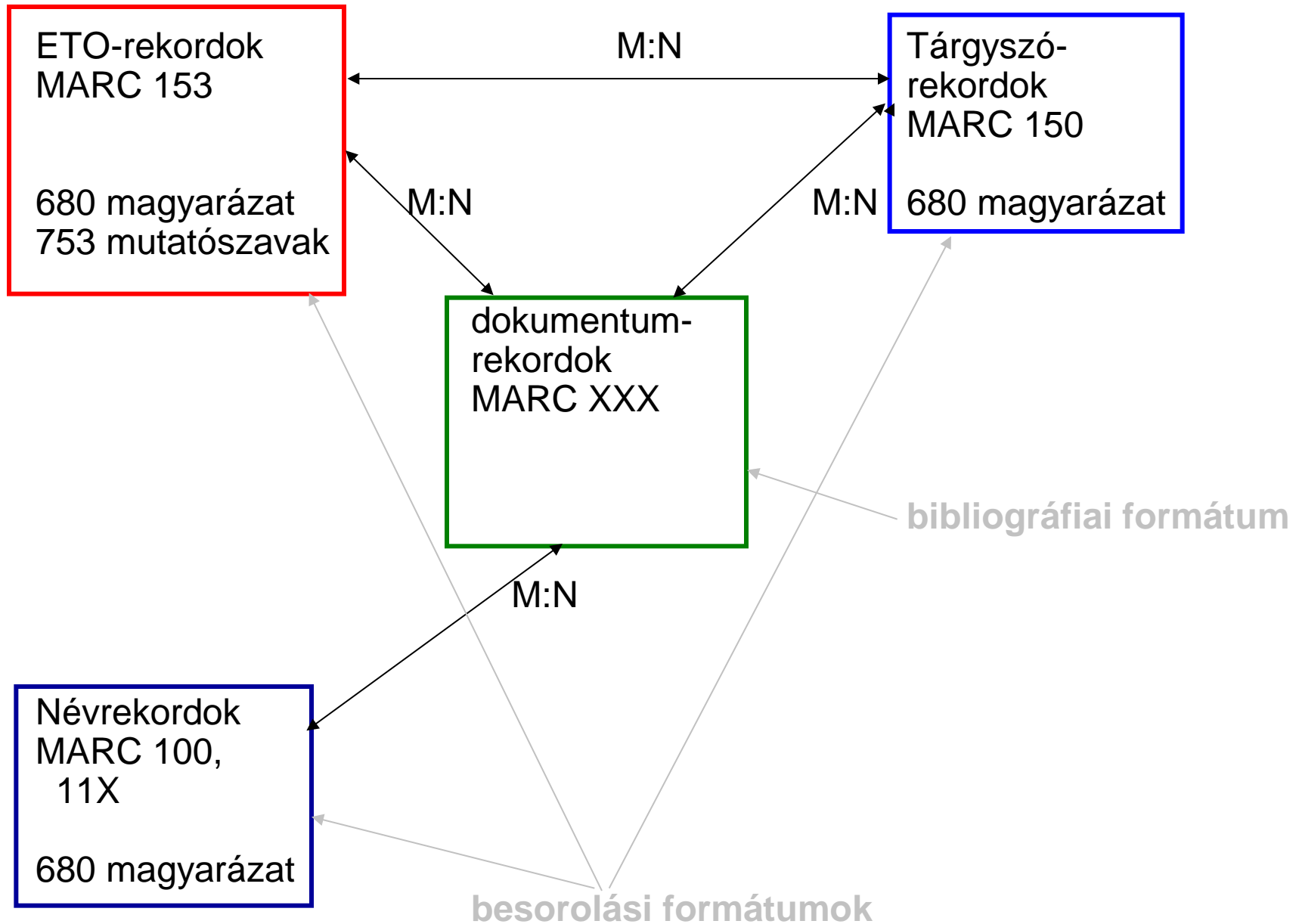
Az osztályozási jelzetek besorolási adatcsere-formátuma: magyarul: „ószoriti fájl”

Ehelyett adott esetben ideiglenesen a tárgyszavak besorolási formátuma is használható.

Ezen keresztül kezelhető a könyvtári rendszerben:

- a jelzet
- a jelzetmagyarázat
- a mutatószavak
- a jelzetmagyarázat szövegszavaira irányuló keresés

Adatbázisséma, melyben az ETO is használató

Példa ETO-jelzet MARC osztályozási formátumára

- Tag ii \$ nz n # 5.
- 000 #####nw 22#####n ###4500
- 001 <rekordazonosító>
- 005 14042613233405.0
- 008 140425|aaaaa|aaa
- 040 ## \$aOSZK \$bhu \$fETO-jelzetek besorolási állománya
- 084 0#\$aeto \$cEgyetemes Tizedes Osztályozás \$c2005 \$dUDC Publ. No.P057 \$ehun \$nAz UDC MRF 2000-ben lezárt adatbázisával megegyező tartalom
- 153 ## \$a517.988.8
- 550 ## \$a517.972.5
- 680 ## \$iA funkcionálanalízis alkalmazása az approximációs módszerek elméletére
- **750 ## \$afüggvénytan \$2Köztaurusz**
- **750 ## \$aközelítő módszer \$2Köztaurusz**
- **750 ## \$afunkcionálanalízis \$2Köztaurusz**
- **753 ## \$aapproximációs módszer**
- **753 ## \$afüggvényanalízis (analízis)**
- **753 ## \$afunkcionálanalízis**

ezek az ETO-kiadás mutatószavai

Ezeket a kapcsolatokat a Köztaurusz már tartalmazza

Példa ETO-jelzet helyére a besorolási formátumban

- Tag ii \$ nz n # 5.
- 000 #####nz 22#####n 4500
- 001 <rekordazonosító>
- 005 20080713233405.0
- 008 000103 | nn###n | e###bb | #n### | ##### | ###n# | ann## | ###d
- 040 ## \$aOSZK \$bhu \$fKöztaurusz
- 150 ## \$aközelítő módszer
- 450 ## \$d \$aapproximáció
- 680 ## \$iFüggvények értékének közelítése egyszerűbb függvényekkel, Fourier-sorokkal, számosítva a hibakorlátokat, függvénygyökök számítása numerikus közelítéssel, extra- és interpolációs módszerek
- 750 ## \$a511.35 \$2eto
- 750 ## \$a517.988 \$2eto
- 750 ## \$a517.988.8 \$2eto
- 750 ## \$a519.245 \$2eto
- 750 ## \$a519.65 \$2eto

Mi van meg? (tárgyi feltételek)

- Létezik (valahol) az ETO 2000-ben kiadott teljes kiadásának géppel olvasható állománya .
- Létezik az egymással összekapcsolt jelzetek és tárgyszavak állománya: a Köztaurusz .
- Léteznek könyvtári rendszerek, melyek (valahogy, de) kezelni tudják a besorolási állományokat .

Adottak tehát a kezelőrendszerek.

A bevitelnek tehát nincsen akadálya, a két állomány elvileg bárki számára felhasználható.

Lexikai egységek keresése

- Mintát tartalmazza
 Mintával kezdődik
- Deszkriptor Vezérszó
 Nemdeszkriptor Hierarchikus
 Mindkettő Mindkettő

Keresés

Lexikai egységek
közelítő módszer

- Módosítás
- Új LE
- Kódok 008
- Törlés

közelítő módszer

tárgyszó

ETO

517.988.8

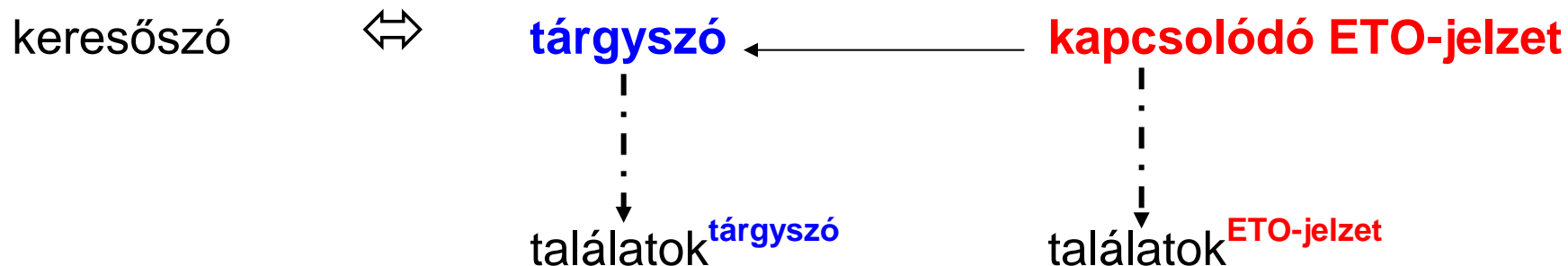
külső tárgyszó

- közelítés
  - legkisebb abszolút eltérés
  - legkisebb négyzetek módszere
  - linearizálás
- F
  - számítás
- A
  - iteráció
  - Monte-Carlo-módszer
  - Padé-közelítés
  - predikció
- T
  - approximációelmélet
- P
  - Spline-elmélet
- R
  - hibaszámítás
- X
  - határérték
  - numerikus módszer
  - peremelemmódszer
  - végelem-módszer
- ETO
  - 511.35
  - 517.988
  - 517.988.8**
  - 519.245
  - 519.65

- lex
  - funkcionálanalízis
  - függvénytan
  - közelítő módszer

Egy megvalósított példa: a TextLib

- **Betöltötték a Köztauruszt**
- **Ha megadnak egy keresőszót, és az egyben a Köztaurusz tárgyszava, akkor**
  - a) megjeleníthetők a vele osztályozott rekordok
  - b) megjeleníthetők azok a rekordok is, melyeket a tárgyszóhoz kapcsolódó ETO-jelzettel osztályoztak.

- Mivel az ETO-teljes kiadásának géppel olvasható állománya fellelhetetlen, az ETO-jelzetekhez tartozó magyarázatokat nem tölthették le, és ezért a magyarázatszöveg szavai a keresésbe nem vonhatók be.

TL Egyszerűsített keresés

Keresés Beállítások Másik Kilép

Teljes cím:

Cím, kivonat szava:

Szerző:

Alkotó:

Közreműködő:

Sorozat:

Kiadó:

Kiadás éve:

Tárgydő:

Tezaurusz: Adócsalás

Tárgyszó:

Zenei tárgyszó:

Helyism.tárgyszó:

Téma:

ISBN:

ISSN:

TL KözTaurusz

Kulcsok: Minta: adócsalás

- 1 Adócsalás
- 1 Adóelkerülés
- 1 Adóellenőrzés
- 1 Adókedvezmény
- 1 Adókönyvités
- 1 Adoma
- 1 Adomány
- 1 Adómentesség
- 1 Adónyilvántartás
- 1 Adópolitika
- 1 Adorján
- 1 Adósság
- 1 Adósságbehajtás
- 1 Adósságtörlesztés
- 1 Adószignál
- 1 Adótanácsadás
- 1 Adóügy
- 1 Adóztatás
- 1 Adrenalin
- 1 Adriai-tenger
- 1 adriai-tengeri szig

Választ Ezt is

TL KözTaurusz (Megnézés) da244648

Választ Nyomat Nézet Kulcs[?/32654]

Kulcsszó> Adócsalás

Előfordul (3) ETO: 343.359

- 1 Brother Layman (álnév: Az offshore halála (2010)
- 1 Gál István László : A pénzmosás (2004)
- 1 Mong Attila : Az ártatlanok kora (2009)

Szinonima(H): Adóelkerülés

Helyett ÉS(HÉ):

Helyett VAGY(HV):

Főlérendelt(F): Államigazgatás és igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények

Alérendelt(A):

Befoglaló(T):

Része(P):

Oka(E): Adóellenőrzés

Okozata(R): Adó

Mellérendelt(X): Feketegazdaság ♦ Láthatatlan jövedelem

Megjegyzés:

Használat:

Forrás:

Történet:

Rendszer mj:

TL Találati halmaz megtekintése

H11 [6] Keresés ...:Adócsalás

A halmaz elemei:

A tervszerű devizagazdálkodás jogszabályai (1975)
 Pénzügyi büntettek és szabálysértések (1970)
 Zsiga Tibor : A szentgotthárdi fegyverbotrány (1990)
 Gál István László : A pénzmosás (2004)
 Mong Attila : Az ártatlanok kora (2009)
 Brother Layman (álnév: Az offshore halála (2010)

Elment

TL Könyv kötet (Megnézés) b29526

Kihú Töröl Nyomat Módosít Táblás Nézet

Tartalmi adatok

E T O: 343.359(439)

E I O 2:

Deszkriptora:

Zenei:

Helyismereti:

Tezaurusz:

Tárgyidő:

TL Könyv kötet (Megnézés) b164106

Kihú Töröl Nyomat Módosít Táblás Nézet H15[1/1]

Tartalmi adatok

E T O:

E I O 2:

Deszkriptora:

Zenei:

Helyismereti:

Tezaurusz: Adócsalás

TL Könyv kötet (Megnézés) b200281

Kihú Töröl Nyomat Módosít Táblás Nézet

Tartalmi adatok

E T O: 336.2.04(100) ♦ 343.359(100)

E I O 2:

Deszkriptora:

Zenei:

Helyismereti:

Tezaurusz: Adócsalás ♦ Feketegazdaság

Tárgyidő:

Katalógusok:

Ismeretetés/kivonat: Az offshore-cégek az utóbbi évek szinte legtöbbet emlegetett gazdasági fogalma Magyaro

Összefoglalás

Az ETO megszüntetése semmiféle érdemi megtakarítást nem eredményez.

Az ETO megszüntetése növekvő lemaradást eredményez a nemzetközi fejlemények tükrében

*

A kiút első lépései (nagy tervek és költségek nélkül): az ETO-jelzetek eleve adottak a rekordokban.

1. Meg kell teremteni **az intézményi és személyi feltételét** annak, hogy valaki hivatalosan az ETO-val foglalkozzék Magyarországon.
2. **Meg kellene találni** a legutolsó magyar ETO-kiadás géppel olvasható állományát.
3. Megint fizetni kellene az **ETO fejlesztésének követéséért** a Konzorciumnak.
4. A könyvtári rendszerekbe **be kellene tölteni besorolási állományként az ETO-t.**
5. Biztosítani kellene, hogy ezekben a könyvtárakban a jelzetekhez kapcsolódó **mutatószavak és szövegszavak szerint** meg lehessen találni a jelzetekhez kapcsolódó dokumentumokat.

vége

helyettesíti

típusa

egésze

előzménye

folytatása

lásd még

befejezés

the end

Ende

kampec

konyec

időpont

lét

kezdet

semmi

előadás

lankadó figyelem